

Universitatea din Cernăuți. Biourourile Bibliotecii se găsesc la întâiul cat, dela dreapta spre stânga, cuprinzând și partea de sub inscripție. Depozitul vechiu e la parter, între cele două părți. Depozitul nou ia partea dela parter a unei aripi paralele și egale cu aceea care se vede la dreapta

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII DIN CERNĂUȚI

Mlădița, din care s'a desfășurat Biblioteca Universității cernăuțene a fost vechea *Bibliotecă a Țării (Bucovinei)*.

Denumirea ei este traducerea fidelă în limbajul oficial bucovinean de pe atunci a cuvântului «Landesbibliothek», format prin analogie cu multe noțiuni înrudite ca: Dieta Țării (Landtag), etc.

Astăzi s'ar zice Biblioteca regională, provincială sau bucovineană și într'adevăr, cărturarii moldoveni, acei darnici mecenați ai noului așezământ cultural, nici nu-l numiau cu titlul său oficial, ci se foloseau de alte formule: Mihail Kogălniceanu dăruiește un exemplar al letopisetelor «viviotecii naționale din Bucovina», Aron Pumnul vorbește de Biblioteca provincială, iar Ion G. Sbierea, bibliotecarul ei de mai târziu, duce o luptă îndârjită împotriva superiorilor săi pentru a menține nomenclatura «Biblioteca centrală», dovedind, chiar prin autori germani (!) că aceasta ar fi unica tălmăcire exactă.

Planul oficial al unei Bibliotecii, în stil mai mare, îl găsim, desvoltat mai pe larg, în anul 1848.

Atunci marele filoromân, Cavalerul Umlauff, președintele Tribunalului din Cernăuți și directorul studiilor filozofice, adică al celor doi ani de cursuri superioare atașate liceului ca pregătire pentru Universitate, cere într'un raport adresat Ministerului Instrucției, în baza unor sugestii primite dela profesorul român Jacob Vorobchievici, crearea unei Bibliotecii naționale în limba română. Aceasta în vederea înființării pe lângă studiile menționate a catedrei de limba și literatura română, al cărei titular devine, un an mai în urmă, la 1849, Aron Pumnul. Decretul lui de numire ca profesor a și fost semnat de Umlauff. Inregistrăm deci, încă în anul revoluției, mărturia conceptului unei Bibliotecii românești. Proiectul n'a luat ființă, dar ideea unei Bibliotecii mai mari bucovinene, lansată atunci, nu mai dispăre din discuțiile cercurilor interesate.

Baronul Adalbert Henniger, primul Guvernator austriac al Bucovinei, cu puteri mai largi, numit după deslăpirea ei administrativă de Galizia, adresează, la 1850, autorităților și primăriilor

un apel, invitându-le să contribuie, prin donații în bani, la întemeierea unei Biblioteci pe lângă liceul din Cernăuți, care ar fi avut deci un caracter mai universal decât institutul plănuț de Umlauff. Pe de altă parte, circulara baronului Henniger n'a izvorât din inițiativa proprie a autorului său,

Doctorul Mihai Zotta, protomedic al Moldovei, inițiatorul Bibliotecii Țării

ci făcea parte din măsurile de reorganizare a școlilor secundare, proclamate pentru toată Austria și ale căror radieri ajungeau și în Bucovina. Apelul Guvernatorului dă însă cu desăvârșire greș, necolecționându-se decât suma minimală de 22 fiorini.

După acest eșec inițiativa trece dela autoritățile de Stat la boierii români din Bucovina și anume deadreptul la un bărbat care avea și legături foarte solide culturale cu Moldova: Mihai Zota, proprietarul moșiei Ocna de pe Nistru, ce o stăpâna în urma căsătoriei sale cu Victoria, fiica marelui vornic Alexandru Cantacuzino-Pășcanu. Cunoscut în Moldova ca doctorul Zota, dânsul intrase pe timpul regulamentului organic în nou înființatul serviciu sanitar la Iași, având în cele din urmă funcția unui protomedic al Moldovei.

O listă de subscripție, înaintată de către învățatul moșier latifundiarilor cu cari era împrietenit, avea îmbucurătorul rezultat de peste 1.000 de fiorini (Toamna 1850). Un alt personaj din aceeași pătură socială, renumitul virtuos bucovinean Carol Miculi, elevul favorit și editorul operelor lui Chopin, totodată și primul compozitor, care mijloca în mod magistral cunoștința melodiilor românești unui public ales străin prin cele 48 de arii românești (48 airs nationaux roumains, Lemberg), prelucrate de dânsul și călduros apreciate de Alecsandri (1855), dă sprijinul său puternic

operei începute de Zota, aranjând în folosul Bibliotecii, iarna următoare, un concert, al cărui venit era cam egal cu contribuția colecționată înainte.

Ambele sume erau cerute și date în vederea unei Biblioteci centrale, universale și poliglotte, destinată publicului cult din Bucovina, fără a exclude institutele didactice, ba, vizând chiar și o facultate juridică, ce nu exista încă; scopul principal al Bibliotecii trebuia să fie însă deșteptarea și încurajarea «intereselor pentru o cultură superioară», iar nu mărginirea la intenții didactice.

Subscribenții la lista lui Mihai Zota, și anume unsprezece boieri cu multă stare, toți înrudiți și încuscriți între ei, în frunte cu viitorul lor președinte, baronul Iancu Mustăța, proprietarul moșiei Sadagura, fostul membru, împreună cu Alecu Hurmuzaki, în comisia constituită să-l examineze pe Aron Pumnul, prezentă Guvernatorului, odată cu fondul inițial adunat de ei, și statutele unei Societăți, care urma să pregătească bazele de existență ale viitorului institut de cultură.

La 4 Maiu 1851 se constituie comitetul: pe lângă președintele Iancu Mustăța, baronul Henniger fu ales vicepreședinte, doctorul Adolf Ficker, unul dintre profesorii veniți de curând ca reformatori ai liceului, secretar literar, iar Alexandru Costin, un descendent din neamul vestiților cronicari mol-

Compozitorul Carol Miculi, unul din ctitorii Bibliotecii Țării (portret în ulei din colecțiile Bibliotecii)

doveni, secretar economic. Dânsul a fost, la 1864, și inițiatorul reprezentațiilor teatrale la Cernăuți ale trupei conduse de Fany Tardini, cunoscută din biografia lui Eminescu. Intre fondatori mai

găsim și pe cumnatul Hurmuzăkeștilor, baronul Petru, tatăl poetului Dimitrie Petrino, și pe vărul său Nicolae Petrino, proprietarul moșiei Vășcăuți din Bucovina. Și Eudoxiu Hurmuzaki a fost cooptat, după constituire, în comitet ca reprezentant oficial al provinciei.

Din cele 17 articole ale statutelor vom releva: că Biblioteca este proprietatea provinciei, stând «sub administrația comitetului dietei Bucovinei», că reprezentanți ai corpului profesoral vor face parte din comitet și că funcțiunea bibliotecarului va fi încredințată unui membru din comitet.

Cum dieta (camera) provincială, unul din câștigurile morale ale anului 1848, dobândite în urma stăruințelor neobosite ale patrioților bucovineni în frunte cu Eudoxiu Hurmuzaki, nu luase încă ființă, comitetul îndeplinea deocamdată îndatoririle dietei.

De acum înainte problema cea mai importantă va fi, pe lângă achiziționarea cărților necesare, și așezarea lor într'un local potrivit. Aceste griji n'au pierdut nici până astăzi din actualitatea lor.

Fondurile cresc într'un mod îmbucurător, interesul pentru viitoarea Bibliotecă se manifestă în toate păturile sociale din Bucovina și Moldova. Cucoanele bucovinene înzestreaază cu câștiguri frumoase, confecționate de mâinile lor gingașe, o loterie aranjată în folosul ei; gata la sacrificii și mai mari — care poate nici n'au fost sacrificii — ele dansează până în zori de zi, pentru a asigura «balurilor Bibliotecii» un rezultat favorabil financiar. Profesorul Ludwig Adolf Simiginovici-Staufe editează o antologie a poezilor austriaci, «Album

pe Impăratul Francisc Josif, cu ocazia vizitei sale dela 21—27 Octomvrie 1851, înmânează președintelui Societății 50 de galbeni. Acest gest delicat al demnitarilor din Moldova, denotând interesul lor pentru ctitoria bucovineană, a fost până acum

Ion G. Sbiera, întâiul profesor de literatura și limba română la Universitatea din Cernăuți, cel din urmă conducător al Bibliotecii Țării

ascuns sub anonim, căci întreaga literatură vorbește numai de «patru miniștri moldoveni». O comunicare primită, chiar acum dela «Monitorul Oficial» austriac, îmi permite să dau aci pentru prima dată și numele lor: Nicolae Cantacuzino-Pășcanu, ministrul de interne și președintele Consiliului administrativ (el a fost și ministru pe timpul Căimăcâmiei lui Nicolae Vogoride), Gheorghe Suțu, ministru de finanțe, fiul Domnitorului Mihai († 1864) și înrudit de aproape (cumnat?) cu al treilea din oaspeți, Alexandru Sturdza, secretar de Stat, tatăl marelui om politic Dimitrie A. Sturdza-Miclăușeni și în fine Nicolae Mavrocordatu, inspector general al miliției, fiul lui Constantin și al Casandrei Balș, nepot de fiu al lui Dumitru, care la rândul său a fost fratele Domnitorului Alexandru Constantin Vodă.

Cu trei luni înainte de acest eveniment interesant din analele noastre, se decide tot un boier moldovean să facă cea mai mare danie, din câte au fost făcute institutului nostru. Scarlat, mai târziu cu numele său de călugăr, Sofronie Vârnăv, cedează Societății Bibliotecii jumătatea sa dintr'o casă din strada Iancu Flondor (pe atunci Herengasse) din Cernăuți. Șapte ani în urmă, exemplul său este imitat și de fratele său mai mare, doctorul Costachi Vârnăv, protomedicul Moldovei — deci colegul lui Mihai Zota — care donează cealaltă jumătate din casă. Scarlat-Sofronie Vâr-

Eusabie Popovici, profesor la facultatea de teologie, întâiul conducător al Bibliotecii Țării

neuster Dichtungen zu Gunsten der Bukowiner Landesbibliothek», Wien, 1852.

Miniștrii moldoveni ai Domnitorului Grigore Ghica Vodă, veniți la Cernăuți pentru a saluta

nav, stabilit în cele din urmă la Bârlad, s'a întrecut în ctitorii culturale: el a înființat Societatea și Biblioteca studenților români din Paris (1845), seminarul monahal din Neamț, pinacoteca din Iași și Spitalul din Bârlad.

De mare importanță pentru propășirea atât de frumos inauguratăi întreprinderi, au fost membrii fondatori, cari s'au obligat la cotizații anuale; între dâșii, pe lângă boierii bucovineni, marele

urmă fiind pe atunci membru al Comisiei legislative sub Ghica Vodă, iar mai târziu Ministru de Justiție al Moldovei și primpreședinte al Curții de Casație din București, trimis un pachet de 202 volume cărți românești, la care au contribuit în urma intervențiilor făcute de ei, Vasile Alecsandri, Mihail Kogălniceanu, trecut în raportul anual drept colonel, cu toate că în ierarhia militară ajunsese la grad de maior fiind și aghiotant

Vedere din sala catalogului alfabetic

vornic Alecu Sturdza-Bârlădeanu, clerul ortodox al Bucovinei, în frunte cu episcopul Eugenie Hacman, stareții mănăstirilor, profesorii dela Institutul Teologic, preoții dela țară și chiar studenții de teologie; unii dintr'aceștia se leagă să plătească din sărăcia lor toată viața un galben pe an. Nu lipsesc însă nici primăriile rurale cu contribuții destul de considerabile.

Trei sferturi din anul viitor trec cu lucrări de pregătire, colecțiile cresc, se consideră în primul rând, istoria cu toate ramificațiile ei și științele. Doamna Eliza-Săftica, soția marelui logofăt George Sturdza, și Constantin Hurmuzaki, soră și frate, amândoi trăind în Moldova la Dulcești, cel din

domnesc, poetul Gheorghe Sion și alții, cari aproape toți s'au fost refugiat la 1848, din Moldova în Bucovina, primiți în casa ospitalieră a bătrânului Doxache Hurmuzaki. Intre sprijinitori mai relevăm pe o doamnă Balș și pe marele vornic Grigore Ghica, căsătorit cu Catarina Cantacuzino-Pășcanu, înrudit deci cu Mihai Zota. Nicolae Petrino comandă dulapurile, iar arhimandritul Filaret Bendeveschi, fostul stareț al mănăstirii Sucevița, mesele trebuincioase.

La 29 Septemvrie 1852, se deschide cu un stoc de 2.000 volume *Biblioteca Țării*.

Fondată de boierii români bucovineni cu concursul puternic al cercurilor intelectuale din Mol-

dova și al clerului ortodox bucovinean, dânsa este un copil al revoluției și constituie, pe lângă celelalte succese dobândite la 1848 — catedra pentru limba și literatura română la liceul cernăuțean, introducerea limbii române la Institutul Teologic, înființarea unei școli normale românești — un factor important de progres cultural și, mai mult decât s'ar crede, și național, fiind totodată și precursora «Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina», care, zece ani în urmă, a fost concepută în acelaș duh, cu aceleași tendințe naționale, nespuse pe față, în acelaș scop și de aceleași persoane.

Ajutorul bogat, oferit de Moldova, era binevenit guvernului austriac care, în politica sa, până la războiul Crimeei și până la eșecul armatei țariste la Sevastopol, tindea spre o înglobare a țărilor românești în sfera sa de expansiune. Atunci însă se schimbă brusc filomoldovenismul Austriei, ne mai putându-se realiza aceste planuri, și tot atunci începe politica filo-ucraineană, care pune capăt protejării oficiale a legăturilor culturale reciproce între Bucovina și Moldova. (I. Nistor, Un proces politic la Cernăuți în 1878, în *Junimea Literară*, 1931).

În epoca dinaintea înființării și în primii ani ai existenței bibliotecii, majoritatea covârșitoare a contribuțiilor se datorește Românilor, cu toate că nu lipsesc nici donatori de altă naționalitate din Bucovina, Galiția și Viena, între cari Guvernatorul Bucovinei, baronul Henniger, ales președinte al Societății după moartea lui Jancu Mustața, și librarul vienez W. Braumüller.

Nefiind aci locul să insistăm asupra dezvoltării noului institut, an de an, ne vom mulțumi să înregistrăm, de acum înainte, numai datele cele mai importante.

După Henniger, urmează în fotoliul președințial Jacob Miculi, consilier în administrația Bucovinei, iar în comitet funcționează foarte activ Alecu, al patrulea din frații Hurmuzaki, redactorul ziarului «Bucovina», prima gazetă națională din această provincie, prietenul intim al lui Vasile Alecsandri și apoi colaboratorul neobosit la Societatea pentru cultură. Interesul general, manifestat până acum, nu slăbește. Eudoxiu Hurmuzaki face propagandă la Viena, unde sta pe la 1853, reușind să obție concursul Academiei imperiale de științe. El adună multe opere dela savanți și arhivari vienezii, cu cari venia în contact personal cu prilejul cercetărilor sale pentru ediția documentelor care poartă numele său.

Între donatorii de cărți apare în această epocă Alexandru Papiu-Ilarian și Gheorghe Asachi, iar la 1858, Domnitorul Moldovei, Mihail Sturdza, transmite Bibliotecii importanta sumă de 2.000 fiorini, văzând poate în Biblioteca noastră o urmașă a Bibliotecii mihailene, înființată de el în Iași, cu 23 ani înainte.

Tânărul institut funcționa întâiu în palatul administrativ, apoi în edificiul prefecturii și, în fine, până la 1875, în diferite case închiriate pentru acest scop în strada Jancu Flondor. Destoinicii mecenați nu neglijau însă nici planul unei clădiri speciale, destinate exclusiv Bibliotecii și în vederea acestui scop se obligau baronul Iancu Mustața jun. să furnizeze pietrele de construcție din carierele sale, baronul Emanoil Stârcea, varul și geamurile

*Книголюбива Асоціація помічників
до музею Наукового Інституту.*

№	Назва книги	№	№	№
1	Міжко В. Г. 1851.			
2	Російськ. історія, мажоритівка своєї розповіді до 4 томи в 1840, в 1841, в 1842, в 1843, в 1844, в 1845.	2	1	1840
3	Андрійко, історія історії історії в 1847.	1	1	1847
4	Андрійко, історія історії в 1848.	1	1	1848
5	Андрійко, історія історії в 1849.	1	1	1849
6	Андрійко, історія історії в 1850.	1	1	1850
7	Андрійко, історія історії в 1851.	1	1	1851
8	Андрійко, історія історії в 1852.	1	1	1852
9	Андрійко, історія історії в 1853.	1	1	1853
10	Андрійко, історія історії в 1854.	1	1	1854
11	Андрійко, історія історії в 1855.	1	1	1855
12	Андрійко, історія історії в 1856.	1	1	1856
13	Андрійко, історія історії в 1857.	1	1	1857
14	Андрійко, історія історії в 1858.	1	1	1858
15	Андрійко, історія історії в 1859.	1	1	1859
16	Андрійко, історія історії в 1860.	1	1	1860
17	Андрійко, історія історії в 1861.	1	1	1861
18	Андрійко, історія історії в 1862.	1	1	1862
19	Андрійко, історія історії в 1863.	1	1	1863
20	Андрійко, історія історії в 1864.	1	1	1864
21	Андрійко, історія історії в 1865.	1	1	1865
22	Андрійко, історія історії в 1866.	1	1	1866
23	Андрійко, історія історії в 1867.	1	1	1867
24	Андрійко, історія історії в 1868.	1	1	1868
25	Андрійко, історія історії в 1869.	1	1	1869
26	Андрійко, історія історії в 1870.	1	1	1870
27	Андрійко, історія історії в 1871.	1	1	1871
28	Андрійко, історія історії в 1872.	1	1	1872
29	Андрійко, історія історії в 1873.	1	1	1873
30	Андрійко, історія історії в 1874.	1	1	1874
31	Андрійко, історія історії в 1875.	1	1	1875
32	Андрійко, історія історії в 1876.	1	1	1876
33	Андрійко, історія історії в 1877.	1	1	1877
34	Андрійко, історія історії в 1878.	1	1	1878
35	Андрійко, історія історії в 1879.	1	1	1879
36	Андрійко, історія історії в 1880.	1	1	1880
37	Андрійко, історія історії в 1881.	1	1	1881
38	Андрійко, історія історії в 1882.	1	1	1882
39	Андрійко, історія історії в 1883.	1	1	1883
40	Андрійко, історія історії в 1884.	1	1	1884
41	Андрійко, історія історії в 1885.	1	1	1885
42	Андрійко, історія історії в 1886.	1	1	1886
43	Андрійко, історія історії в 1887.	1	1	1887
44	Андрійко, історія історії в 1888.	1	1	1888
45	Андрійко, історія історії в 1889.	1	1	1889
46	Андрійко, історія історії в 1890.	1	1	1890
47	Андрійко, історія історії в 1891.	1	1	1891
48	Андрійко, історія історії в 1892.	1	1	1892
49	Андрійко, історія історії в 1893.	1	1	1893
50	Андрійко, історія історії в 1894.	1	1	1894
51	Андрійко, історія історії в 1895.	1	1	1895
52	Андрійко, історія історії в 1896.	1	1	1896
53	Андрійко, історія історії в 1897.	1	1	1897
54	Андрійко, історія історії в 1898.	1	1	1898
55	Андрійко, історія історії в 1899.	1	1	1899
56	Андрійко, історія історії в 1900.	1	1	1900

Întâiul catalog al cărților românești din Biblioteca Țării, scris de mâna lui Aron Pumnul

din fabrica de sticlă, ce o avea la Crasna-Ilschi, Mihail Romașcan, lemnul de construcție, și cavalerul Manz, fierul necesar clădirii.

Achiziționarea cărților nemțești se făcea după plecarea profesorului secundar Ficker, de un alt profesor de liceu, Ernst Rudolf Neubauer, poet german, vestit și dincolo de hotarele Austriei, cunoscut ca învățătorul lui Eminescu, care avea să-i mulțumească acestui bărbat, înzestrat cu un temperament abundent, bogate îmbolduri poetice.

Grija pentru literatura românească era încredințată întâiu preotului Jacob Vorobchievici, profesor la liceu și consilier la Episcopie, iar după moartea

lui neașteptată (1857), marelui Aron Pumnul, căruia îi datorim și prima consemnare a cărților românești.

Catalogarea colecțiilor, între ele și monede și piese muzeale, se făcea pe fișe, împărțite după 14 categorii științifice.

Un colț din depozitul vechiu al cărților

În Aprilie 1861 Biblioteca Țării începe o fază nouă a existenței sale. Făcându-se, în fine, alegerile pentru dieta (camera) provincială, promise încă la 1848 și mereu amânate, administrația trece la Comitetul Țării. Biblioteca devine dintr'un așezământ particular o instituție publică. Stocul cărților era de aproape 7.000 volume, averea totală se aprecia la 25.000 fiorini. Și acum se întâmplă un lucru surprinzător. Sărmana Bibliotecă, ea care după toate așteptările trebuia să devie o

sarcină bugetară a dietei, se transformă în bancherul ei. Prin diferite tranzacții, la a căror bază stă vinderea casei donate de frații Vârnăv, se cumpără de către dietă dela baroneasa Angelica Mustața un imobil mare, în care pe atunci era adăpostită Mitropolia ortodoxă, iar Biblioteca noastră devine întrucâtva gazda reprezentanței provinciale, numai întrucâtva, căci și dieta contribuie cu o sumă mai mare la aceste operații financiare. De altfel trebuie constatat că Biblioteca Țării a stat numai foarte puțin timp în localul cel nou.

Bugetul anual al Bibliotecii, fără a se socoti chiria, se urcă treptat dela 1820 la 4.025 fiorini.

Atunci intrară două donații mari, una (1.230 volume) din succesiunea lui Eudoxiu Hurmuzaki (1875), iar 600 volume dela baronul Iancu Mustața. Universitățile austriace trimiseră o colecție mare de scrieri ale profesorilor. Imediat la începutul administrației noi se numi un bibliotecar în persoana studentului de teologie Eusebiu Popovici, care mai apoi până la Unire a ilustrat facultatea de teologie ca profesor de istorie bisericească, înzestrat cu cunoștințe vaste enciclopedice și manifestând o smerenie adevărat biblică în viața sa de toate zilele. Acest bărbat, neobosit până la adânci bătrânețe, consacră uriașa sa putere de muncă bibliotecii, creând organizația ei, din care unele elemente au rămas active încă și astăzi.

Catalogul alfabetic avea atunci 43 de categorii.

Activitatea lui rodnică s'a sfârșit la 1871, când îi urmă Ion G. Sbiera, membru al Societății academice române, Academia de mai târziu, și apoi profesor de literatură și limba română la Universitatea din Cernăuți. Acest savant, unul dintre întemeietorii filologiei și istoriografiei literare române și elevul cel mai credincios al lui Aron Pumnul, mai războinic decât Popovici, oțelit în lupta națională prin activitatea sa la «Societatea pentru cultura și literatura română din Bucovina», imprimă Bibliotecii o notă pronunțat națională; corespondența cu forurile superioare o făcea la început numai în limba română; dojenit de Comitetul țării, să se folosească de limba germană, el răspunde cu bogate argumente juridice, apărându-și punctul său de vedere. Nereușind complet, el îndoiaie foaia scrisorilor, așternând pe dreapta textul în românește, iar pe stânga scriind nemțește.

* * *

Aceasta era situația Bibliotecii bucovinene până la 1875, când se înființa *Universitatea germană la Cernăuți*.

Istoricul acestui eveniment și importanța lui pentru Români sunt îndeajuns cunoscute și au fost descrise de istoriografii cei mai competenți. E deci de prisos să insistăm asupra amănuntelor

și ajunge dacă se vor schița numai liniile generale, întru cât ele sunt menite să elucideze și dezvoltarea Bibliotecii.

Una din cererile exprimate la 1848 și repetată foarte des și mai târziu, era crearea unei Universități românești sau cel puțin a unei Facultăți de Drept. Românii bucovineni ar fi consimțit, poate, din nevoie, să primească acest așezământ cultural și cu o reducere oarecare a pretențiilor naționale, dacă sugestia lor nu s'ar fi transformat de către guvernul austriac într-o universitate curat germană, înființată tocmai la 1875, o sută de ani după anexarea Bucovinei și dacă profesorii noii Universități și oaspeții lor n'ar fi construit atât de nedrept, o distanță atât de mare între cultura germană, care trebuia să fie propagată de Universitate, și între vechea cultură moldovenească, cultură care li se părea — în neștiința lor — fie semibarbară, fie exotică. Românii din Bucovina au fost lipsă la serbările centenarului. Împăratul Francisc Iosif, văzând atitudinea lor, renunță la planul să vie cu acest prilej în Bucovina, inducând dificultăți bugetare, care n'ar admite cheltuielile unei călătorii.

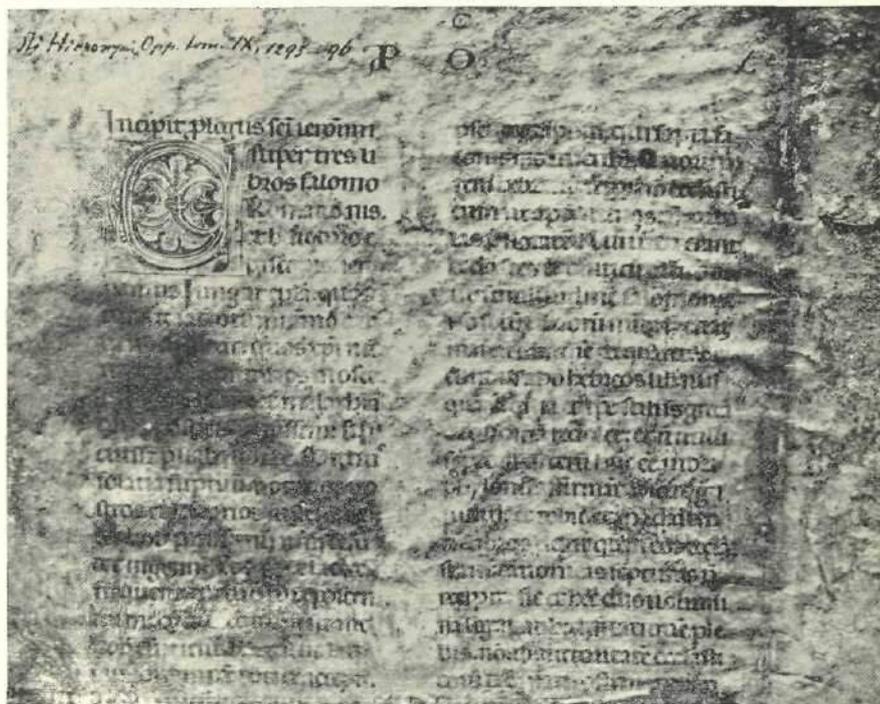
Cunoaștem cu toții demnul răspuns dat de Moldova, care în ziua tristei comemorări, se închina în fața mormântului Domnului Grigore Ghica, când Vasile Alecsandri cânta acea tristă și vizionară elegie «Răpirea Bucovinei», semnând cu pseudonimul simbolic «S. Molna». Poetul Dimitrie Petrino, fiul unuia din ctitorii Bibliotecii Țării, asista la această pioasă serbare ca trimisul Bucovinei «detrunchiate».

Incorporarea gratuită a colecțiilor Bibliotecii provinciale în viitoarea Bibliotecă universitară era condiția principală, pusă de Ministerul Instrucției cu acest prilej. Comitetul țării consimți, cerând, din partea sa, ca Biblioteca să nu servească numai interesele universitare, ci să ție seamă, în conformitate cu vechiul său regulament, și de nevoile unui public mai mare decât cel universitar și ca funcționarii ei să fie primiți în cadrele Statului, ceea ce s'a și întâmplat cu bibliotecarul Ion G. Sbiera, însă nu în calitate de director, cu toate că dânsul era de sigur indicat pentru acest post.

Biblioteca Țării număra în momentul predării 15.544 volume; cum guvernul cumpără atunci mai multe biblioteci particulare, în cea mai mare

parte juridice, totalul volumelor se urcă în ziua inaugurării Bibliotecii universitare, în 4 Octombrie 1875, la 31.306 volume.

Birourile Bibliotecii au fost așezate la primul etaj al edificiului Universității, ce fusese construit la început pentru școala normală, fiind pus însă apoi la dispoziția nou înființatului institut, și anume la partea din mijloc din frontul principal, la care s'au mai adăos pe urmă câteva camere. Cărțile au fost depozitate dedesubtul biurilor, la parter, adaptându-se mai târziu încă o aripă situată vertical la front, cu dimensiuni aproape egale ca acele ale sectorului frontal.

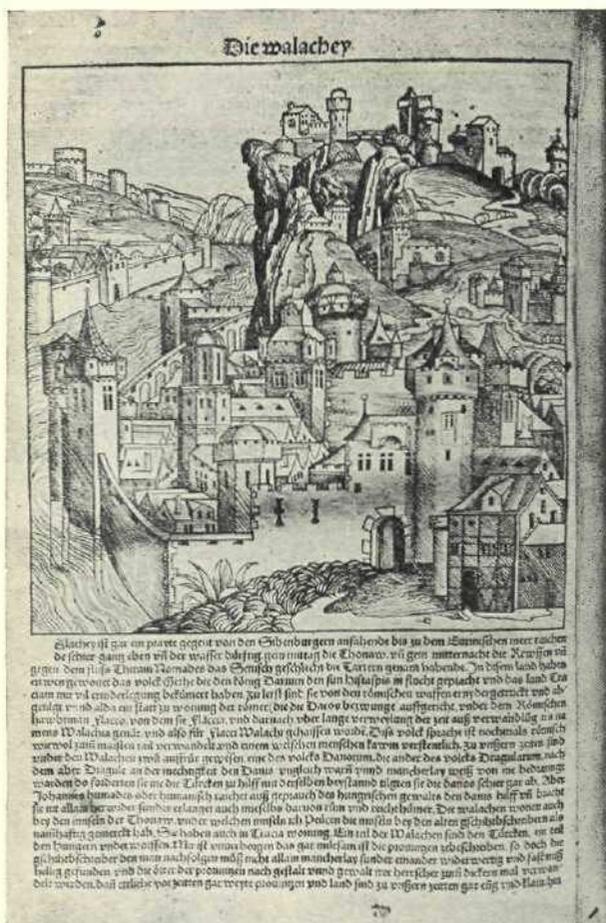
O pagină din manuscrisul cel mai vechiu latin al Bibliotecii, Operele Sf. Ieronim din sec. XIII

Dotăția bugetară anuală alocată cheltuielilor de material (cumpărarea cărților, legatul lor, materialul de cancelarie) era fixată în primii 15 ani la 6.000 fiorini, urcându-se apoi până la suma de 9.000 fiorini, care se transformă cu introducerea valutei noi de coroane, în 18.000 coroane. Afară de această sumă s'a mai plătit un fond inițial de 20.000 fiorini.

În epoca 1875—1900, Biblioteca era frecventată anual, în cifră medie, de 3.000 persoane, cărora li s'au comunicat 14.000 volume, dela 1900—1917/18 numărul mediu de cetitori era de 7.000, cel al cărților cetite de 18.700 volume; serviciul de împrumuturi înregistrează anual în mediu 5.000 volume, în primii 25 ani, iar până la sfârșitul războiului 7.000 volume. Creșterea totală, până la trecerea Bibliotecii în administrația

românească, era de 200.000 volume, anual deci 4.650 volume.

Prin încadrarea Bibliotecii în rândul bibliotecilor universitare și de studii austriace se schimbă firește și situația donațiilor.

Cartea Cronicilor de Hartmann Schedel, Nürnberg, 1493.
Pagina cu figura Die Walachey

Universitățile austriace, germane și elvețiene trimit regulat publicațiile lor, dintre care în întâiul rând tezele de doctorat. Diferiți profesori universitari contribuie cu daruri frumoase la îmbogățirea stocului de cărți; între aceștia ar fi de menționat profesorul de procedură civilă și de drept comercial la Cernăuți, Constantin Tomașciuc, care fu și primul rector al Universității, lăsându-i un legat de 2.400 volume.

Scrierile institutelor savante din diferite țări, mai ales din Austria, Germania, Rusia și America se înregistrează la cărțile intrate. Academia Română apare dela 1881 regulat între donatori, dânduind între altele publicațiile de documente din colecția Eudoxiu Hurmuzaki. Din București oferă Institutul Meteorologic mai multe publicații, Inalta Curte de Casație buletinul său (1877), Librăria vie-

neză I. G. Manz, furnizoara principală de cărți, puse la dispoziție, gratuit, toate cărțile apărute în editura sa. Cărțile din țară se comandau la librăria C. Sfetea din București. Dintre persoanele particulare, cari au îmbogățit biblioteca cu piese mai importante, numim pe funcționarul Bibliotecii Dr. A. Bucher, cu 8 manuscripte slavone, minee, din secolul al 15-lea și 16-lea, Episcopul Argeșului Gherasim Timuș-Piteșteanu, doctor în teologie al Universității noastre, cu o ediție modernă a tetraevangheliarului lui Coresi, Dimitrie Sturdza, pe timpul când era ministru al Instrucțiunii Publice, cu valorosul op «Biserica episcopală a mânăstirii Curtea de Argeș», Regele Alexandru al Serbiei cu o ediție facsimilată a lui «Evangheliare ancien serbe du prince Miroslav» dela Sf. Munte, I. Kalinderu cunoscutul jurisconsult și administrator al Domeniilor Coroanei, Natalia Hurmuzaki, născută Stârcea, soția lui Nicolae Hurmuzaki și mulți alții.

O colecție foarte valoroasă se primi la 1878 dela *Impăratul Francisc Josif*, provenind din succesiunea unchiului său, a *Impăratului Ferdinand*: 1.050 volume, foarte rare, înzestrate cu numeroase gravuri în legături de lux. Dintre acestea relevăm: Azeglio, «La reale galleria di Torino», 1836—1846; Dante, «Le Purgatoire et le Paradis» avec les dessins de G. Doré, 1868; Zanotto, «Il palazzo ducale di Venezia», 1853—1861; Gessner, «Mort d'Abel», traduit par Hubert, Paris 1793, cu prea frumoase gravuri colorate; apoi un op de istorie naturală cuprinzând gravuri splendide, colorate cu mâna, în format mare, de I. I. N. Spalovský, «Beitrag zur Naturgeschichte der Vögel, 1790—92; și în fine «Winckelmanns Werke», Dresden 1808, din biblioteca Impărătesei Maria Luiza, cu monogramul ei.

În general se poate constata că numărul donațiilor, care în întâii zece ani era egal cu cel al cărților cumpărate, scade treptat la cifre mai modeste. Dela 1881 intră în ființă depozitul legal al imprimatelor apărute în Bucovina.

Personalul Bibliotecii se compunea la inaugurare dintr'un bibliotecar ca șef, un scriptor, care a fost Ion G. Sbierea și care părăsi serviciul fiind numit la 1881 profesor universitar, un amanuensis și un servitor, deci 3 funcționari tehnici și 1 om de serviciu; la sfârșitul războiului erau în funcție 11 funcționari titrați și 3 servitori.

Dela 1875—1903 organizarea și conducerea Bibliotecii fu încredințată doctorului Carol Reifenkugel. El a fost un bibliotecar foarte cult și foarte conservativ. Dat fiind că și succesorul lui, Dr. Ioan Polek (1903—1912), geograf de specialitate, istoriograf al Bucovinei, ocupându-se în întâiul rând cu epoca după anexare, și d-l Dr. Fr. Baumhackl (1913—1919), actualul subdirector la Biblioteca națională din Viena, au fost de asemenea foarte conservativi, organizația dată de întâiul șef

n'a fost mult schimbată și persistă încă și astăzi în multe ramuri ale serviciului.

Pe timpul marelui războiu, Bucovina a fost aproape totdeauna în zona de luptă, Biblioteca n'a suferit însă mult din cauza acestor împrejurări, căci, după cum ne povestește Robert Klement, subdirectorul de mai târziu, care a rămas pe atunci la Cernăuți ca apărător al colecțiilor, trupele rusești, în cursul întâiei ocupații, în Septembrie și Octombrie 1914, nu i-au dat nici o atenție; pe timpul invaziei a doua, Noembrie 1914 până în Februarie 1915, ușile ei au fost sigilate de Ruși, fără să fi călcat cineva depozitul sau birourile; a treia ședere a lor, întâmplată dela Iunie 1916 până în August 1917, părea să amenințe mai serios existența Bibliotecii, pregătindu-se evacuarea ei, pentru a face loc unei școli de ofițeri, iar mai târziu unei infirmerii pentru surorile de caritate: pericolul a fost însă înlăturat în ambele cazuri, astfel că ocupațiile rusești n'au pricinuit nici o pagubă.

Acei funcționari-bibliotecari, cari nu s'au refugiat din Cernăuți, au continuat să lucreze într'un mod foarte redus, adunând afișele și publicațiile din timpul războiului.

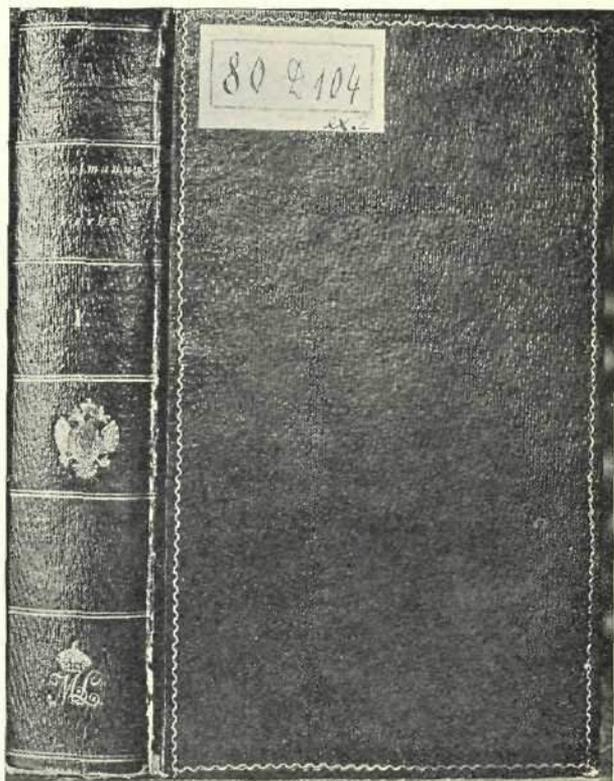
Momentul cel mai critic interveni de abia la sfârșitul lui Octombrie 1918, când autoritățile administrative austriace și Senatul Universității, compus în majoritate din profesori neromâni, deciseră evacuarea Bibliotecii și transportarea ei în 18 vagoane la Viena, presimțind că alipirea Bucovinei la patria-mamă poate fi numai o chestiune de câteva zile. Profesorii străini au avut atunci o idee vagă, vroind să imite poate exemplul istoric al înființării Universității din Lipsca, să mute în altă parte Universitatea cernăuțeană cu tot personalul și toate institutele ei, deci și cu bogatele colecții ale Bibliotecii. Trei bărbați au reușit atunci să păstreze Bucovinei această neprețuită comoară. Profesorul Alexe Procopovici atrage chiar în prima ședință a Constituantei bucovinene din 27 Octombrie 1918 atenția publică asupra intențiilor profesorilor austriaci, iar d-l V. Gheorghiu, profesor la Facultatea de teologie și membru în Senatul universitar, protestează energic contra hotărârii luate de majoritatea colegilor săi; neputându-le impune punctul său de vedere, D-sa se adresează în taină, negăsind alt mijloc de salvare, directorului serviciului C.F. din Cernăuți d-lui Cornel Topor-Tarnoviețchi, viitorul secretar de Stat al Comunicațiilor din Bucovina liberată, rugându-l să refuze punerea la dispoziție a vagoanelor necesare. Directorul a declarat apoi într'adevăr, fără ezitare, autorităților austriace, cu toate amenințările că va fi considerat ca vinovat de înaltă trădare, că nu poate garanta siguranța transportului. Mulțumită intervenției la timp a acestor trei bărbați, Biblioteca a rămas neatinsă și a putut trece fără nici o dificultate în administrația românească.

Actul măreț al *Unirii provinciilor* de sub stăpânirea străină cu vechiul Regat, constituie capitolul de căpetenie din istoria modernă a României, e deci de prisos să insistăm aci asupra fazelor cunoscutute tuturilor, care au dus după secole de despărțire, la reîntregirea Țării.

Prin Adunarea Constituantei cernăuțene, în 27 Octombrie, prin intrarea armatei române în 11 Noembrie și prin proclamarea Unirii necondiționate și pentru vecie a Bucovinei cu Regatul României, pronunțată în 28 Noembrie 1918 de Congresul Național, fostele autorități austriace au trecut sub imperiul Statului român, urmând fi-rește o epocă de tranziție, în care se pregătea organizația cea nouă; foarte mulți din funcționarii vechi austriaci continuară activitatea lor și sub regimul cel nou.

De abia la 11 August 1919 guvernul român numi un conducător nou al Bibliotecii în persoana d-lui doctor în teologie și filozofie, Nicolae Cotlarciuc, care era în slujba Bibliotecii Universității încă din 1901.

Cerându-se bibliotecarilor austriaci ca și celor-

Legătura în carton roșu a unei cărți din biblioteca împărătesei Maria Luiza, soția lui Napoleon I

laltți funcționari de Stat, drept condiții pentru menținerea lor în serviciul Statului român, prestarea jurământului de credință față de Rege și de Constituție precum și învățarea limbii românești,

numai o parte din ei au rămas în activitate, în vreme ce ceilalți, în frunte cu directorul Baumhackl, renunțară la posturile lor și părăsiră Bucovina.

Pe ziua de 1 Octomvrie 1919, prin Decretul Regal dela 12 Septemvrie din acelaș an, Universitatea germană a fost transformată în Universi-

Frontispiciul manuscriptului slavon, Rânduiala Sf. Ilie, din Mănăstirea Sf. Ilie (Bucovina). Secolul al XVI-lea

tate românească. În ajunul acestei zile, la 30 Septemvrie, colegii austriaci părăsiră Cernăuții și fură conduși la gară de bibliotecarii români, cu toate onorurile cuvenite, urându-și reciproc tot binele pentru viitor.

Inaugurarea solemnă a Universității românești se făcu, cu fastul cuvenit, la 24 Octomvrie 1920, în sala sinodală a palatului mitropolitan și în aula Universității.

Maiestatele Lor, Regele Ferdinand și Regina Maria, însoțiți de Alteța Sa Regală Principele Carol, astăzi M. S. Regele Carol II, precum și de întreaga Augustă Familie Regală, au binevoit să vină atunci în capitala Bucovinei, făcând Universității prea înalta cinste de a fi patronii acestei ctitorii culturale în provincia decurând realipită la patria-mamă. În suita Regală erau toți membrii guvernului în frunte cu d-l general Averescu. Rectorul Universității era d-l Ion I. Nistor, care

a rostit discursul festiv, imitând limba clasică a vechilor cronicari moldoveni pentru a înălța un imn de bucurie din adâncul sufletului bucovinean.

Regele Ferdinand a răspuns Rectorului printr'o cuvântare magistrală, plină de înțelepciune adâncă, asigurând Universitatea și institutele ei de prea înaltul său sprijin.

Cu ocazia inaugurării festive a Universității s'a făcut și inaugurarea Bibliotecii universitare.

Un punct din programul serbărilor era și vizitarea Bibliotecii.

Regele Ferdinand, însoțit de Alteța Sa Regală Principele Carol, a fost condus de director în sala de lectură unde se alcătuișe și o frumoasă expoziție a cărților rare și de valoare. Maiestatele Lor au admirat obiectele expuse și s'au interesat de aproape de cărțile cele mai importante, Regele Ferdinand fiind un bun cunoscător al incunabulelor. Mai ales colecția de stampe din trecutul Bucovinei a trezit atenția prea înalților vizitatori, cari au descins apoi în depozitele de cărți, unde au primit mai de aproape informații despre felul așezării și al catalogării colecțiilor.

Cu acest prilej Maiestatele Lor s'au încredințat de insuficiența localului pentru Bibliotecă și au recunoscut necesitatea unei clădiri noi.

Necesitatea aceasta n'a fost satisfăcută nici până astăzi, dar sperăm că îndată ce mijloacele materiale ale Statului o vor permite, se va putea trece la executarea unui edificiu propriu al Bibliotecii, după toate cerințele moderne.

Nădejdea noastră este cu atât mai întemeiată, întru cât vom găsi la Maiestatea Sa Regele Carol II, protectorul culturii și înaltei învățături românești, sprijinul cel mai efectiv pentru doleanțele noastre îndreptățite.

* * *

Noul bibliotecar-șef, d-l N. Cotlarciuc, actualul mitropolit al Bucovinei și Hotinului, luă asupra sa, pe lângă îndatoririle ce izvorau din numirea ca profesor de teologie practică la Facultatea din Cernăuți, și sarcina grea de a pune temelia viitoarei organizații a Bibliotecii. Înaltul nostru Chiriarh are marele merit de a fi schimbat Biblioteca Universității în cei patru ani ai conducerii sale (1919—1923) într'un institut de înaltă cultură românească. Bogatele sale experiențe și idei de reformă pe tărâmul bibliotecăresc, le concentrează într'un proiect de lege pentru bibliotecă, înaintat și discutat la Adunarea Asociației profesorilor universitari din România, ținută între 3 și 5 Iunie 1922 în Cernăuți. Multe sugestii din acest concept au fost realizate nu numai la biblioteca noastră, dar și la celelalte biblioteci din țară.

Din problemele mari, a căror rezolvire se impunea pe atunci categoric, era și aceea a recrutării *personalului*, rămas prea redus prin plecarea

unei însemnate părți a funcționarilor vechi. Noul conducător a știut să grupeze în jurul său pe lângă bibliotecarii experimentați din trecut, și un grup de tinere puteri de muncă în bransa bibliotecară, cari astăzi, după 15 ani, ocupă cu multă competență locurile lor.

Cadrul de opt funcționari științifici, format încă la sfârșitul anului 1919, se micșoră repede prin trecerea a doi membri la catedre de profesori universitari. Statul se completează însă și crește prin numiri noi de funcționari și — pentru întâia dată în istoria acestei Biblioteci — și de funcționare. Numărul funcționarilor se fixează cu un director, 1 subdirector, 5 bibliotecari, 5 bibliotecari-asistenți și 6 funcționari inferiori, reprezentând personalul bugetar, care există și astăzi adăugându-se de atunci însă încă un arhivar și o dactilografă. În anul școlar 1922—1923 se pune și acea solidă piatră fundamentală a bibliotecii și a mai multor alte institute-surori din țară, mulțumită prețiosului dar oferit de către Guvern și Parlament prin legea depozitului legal din 27 Noembrie 1922, care, impunând tipografiilor o sarcină materială în interesul culturii naționale, le garantează în schimb conservarea operelor ieșite de sub teacurile lor.

Numărul cărților provenite din *depozitul legal*, dela intrarea legii în vigoare și până la Octombrie 1932, deci în zece ani, se urcă la 103.202 volume.

Stocul cărților românești, care la 1926 reprezenta numai 14%, a ajuns astăzi la cifra de 107.563 volume, adică aproximativ 30% din totalul imprimatelor depozitate.

Prin aceasta s'a rezolvit însă numai problema cărților românești din epoca actuală. O altă categorie a scrisului național, cărțile apărute înaintea războiului și în cursul lui, arată lacune destul de mari, cu toate că, încă de pe timpul Bibliotecii Țării, se găsesc valoroase și neașteptat de rare exemplare provenite din tipografiile vechiului Regat. O parte din aceste lipsuri a fost acoperită prin o dotație bugetară extraordinară, acordată anume pentru acest scop de Ministerul Instrucției în anii 1923, 1925 și 1926, prin completări sistematice făcute cu ajutorul mărinimos al Academiei Române și al Casei Școalelor și prin donații oferite în urma unui apel public lansat de Direcție; dar până vom ajunge la o situație satisfăcătoare, mai este o cale lungă de străbătut.

Totalul *cărților vechi românești*, apărute până la

1830, e de 56 volume; registrul lor începe cu rarissima Psaltire a lui Coresi din 1570, ce se poate considera ca unicat, căci exemplarul Academiei a fost transportat, pe timpul războiului, în Rusia.

Pe lângă un grup de publicații traduse din nemțește în românește la ordinul Împăratului Josif II («Rânduiala judecătorească de obște», Viena, 1787 și altele), vom menționa încă Psaltirea ce să zice «Cântarea a fericitului prooroc și împărat David», Belgrad (Alba Julia), 1651. Unele dintr'însele lipsesc chiar la Bianu-Hodoș, bibliografia românească veche, spre exemplu: «Carte sobornicească a clerului Moldovei» din anul 7260 (1752), Iași, și «Pravila sau lege a căsătoriei pentru toate țările nemțești moștenitoare a Monarhiei Austriecești», Cernăuți, 1816.

Din cele 460 *manuscripte* relevăm ca cel mai vechiu un fragment latin iluminat din operele Sf. Ieronim din secolul al XIII-lea; cel mai vechiu slavon este un minei din secolul al XV-lea, provenind din Mănăstirea Sf. Ilie din Bucovina. Manuscriptul «Rânduieii Sf. Ilie», tot din această Mănăstire, a fost așternut, la începutul secolului XVI-lea, pe aceeași hârtie ca și codicele voronețean și sbornicul scris la 1438 de Gavrilă la Mănăstirea Neamțu. Alte mince de dată mai recentă sunt împodobite cu chenare colorate, specimene frumoase de arta miniaturistică monahală.

Doă pagini din Psaltirea lui Coresi din 1570

O achiziție prețioasă din ultimul timp este schița unei poezii scrisă de mâna lui Eminescu.

Aproape o sută de volume se urcă la începuturile artei tipografice (*Incunabule*). Aci ar fi de înșirat drept cel mai vechiu un incunabul bavarez din 1474: «Formulari darinn begriffen sind aller-

handbrief (epistolar) », tipărit la Ulm, « Biblia latina » din Nüremberg, tipărită la Anton Coburger, 1478 (un exemplar al acestei biblii vândut la o licitație din Germania a obținut cu câțiva ani înainte, prețul de 500.000 lei), « Buch der Cronicken » de Hartmann Schedel, Nüremberg, 1493,

în urma indicațiilor date de d-l arhitect Balș și de domnii profesori universitari V. Grecu și O. Tâfrali, apărute sub titlul « Din trecutul Bucovinei », și reprezentând o adevărată carte funciară a bogățiilor de artă și arhitectură veche din orașele, mânăstirile și satele noastre. Nu lipsesc printre aceste

Marsili, Aloysius Ferd. Com. Danubius Pannonico-Mysicus, Haga 1726, frontispiciul dela volumul I.

DANUBIUS PANNONICO- MYUSICUS,

Observationibus

GEOGRAPHICIS, ASTRONOMICIS,
HYDROGRAPHICIS, HISTORICIS,
PHYSICIS

PERLUSTRATUS

Et in sex Tomos digestus

AB ALOYSIO FERD. COM. MARSILI

Socio Regiam Societatem Patiensis, Londinensis, Montpellicensis

TOMUS PRIMUS.

HAGÆ COMITUM, Apud P. GOSSE, R. CHR. ALBERTI, P. DE HONDY,
ANSTELDAMI, Apud HERM. UTWYPER & FRANG. CHARCUTIER.
M. D. CC. XXVI.

la A. Koberger, și mai multe ediții ale autorilor latini clasici din officina venețiană a lui Aldus Manutius și din aceea parisiiană a lui Bertold Rembolt.

Cercetând sertarele celor patru scrinuri uriașe, în care se depozitează stampele și volumele compuse exclusiv din planșe, găsim înainte de toate multe mape cu cartoane reprezentând monumente propriu zise grafice, spre exemplu: Kraus, « Miniaturen der Manesse'schen Liederhandschrift », 1887, « Monumenta Germaniae et Italiae typographica », 1892, și altele, apoi colecții de fotografii vechi topografice cernăuțene, de ex-libris, opul « Wiener Genesis », reproducerea facsimilată a manuscriptului unei biblii grecești din secolul al VI-lea, rarele gravuri ale artistului bucovinean Franz Xaver Knapp, apărute pe la 1860 sub titlul « Bucovina ilustrată » și având ca subiect peisajii provinciale, și în sfârșit trei albumuri de fotografii excelent executate de d-l Luchian Balan, la inițiativa Comisiunii Monumentelor Istorice,

colecții de stampe nici reproducerea reliefulurilor de pe columna traiană, în format mare, de Cichorius și nici alt material numeros iconografic privitor la monumente de artă antică.

Un alt grup de cărți importante cuprinde vechile descrieri istorico-geografice ale Principatelor, provenind în cea mai mare parte din succesiunea rămasă în urma lui Eudoxiu Hurmuzaki. Cităm numai unele mai vechi:

« Türkische Historien », 1577; « Türkische und ungarische Chronik », 1663; « Birken, der Donaustrand », 1664; « Gerlach, Tagebuch », 1674; apoi « Avril, Philippe », 1705; « Del Chiaro », 1718; « Marsigli », 1726; « Boscovich », 1772; « Carra », 1777; « Sulzer », 1781—2; « Tott », 1788; « Mikoscha », 1793; « Raicevich », 1799; « Batthyáni », 1805; « Wolf », 1805; « Karaczay », 1818; « Wilkinson », 1821; « Recordon », 1821; « Kosmeli », 1822; « Torinton », 1826; « Walsh », 1829, etc.

De mare preț, din alte considerente decât acelea ale vechimii, sunt unele colecții complete de publi-

cații periodice ca: « Sacrorum Conciliorum nova collectio... » I. D. Mansi evulgavit; Monumenta Germaniae hist. »; P. A. Saccardo, « Sylloge fungorum »; « Annalen der Physik und Chemie », hrg. v. I. C. Poggendorf; Liebigs « Annalen der Chemie und Pharmacie », etc. Aceste colecții notează în cataloage de anticariat cu prețuri de milioane de lei.

Trecând dela aceste exemplare, care formează tezaurul nostru, la *totalitatea pieselor*, constatăm pe ziua de 1 Octomvrie 1932: 370.530 volume-unități, înregistrate în colecțiile Bibliotecii, ocupând astfel locul al treilea între bibliotecile din țară, imediat după Biblioteca Academiei Române, fără a se putea mândri firește cu colecții bogate naționale de manuscrise, documente, stampe, etc., care constituie fala Academiei. În ce privește numărul cărților tipărite disponibile, Biblioteca Universității din Cernăuți este întrecută numai de aceea din Cluj.

În epoca postbelică se schimbă și situația *donatțiilor*. Din străinătate sosesc regulat în dar publicațiile Societății Națiunilor. Alți donatori sunt Ministerul de Externe francez, care a abonat biblioteca la o serie de reviste importante, transmitând pe lângă aceasta și alte opere, ce întrec în unii ani, un total de 1.000 volume; Legația italiană, Ministerul de Externe german, Consulatele cehoslovac, german, francez din localitate; « Carnegie Endowment for International Peace », Washington (publicații din domeniul istoriei economice și sociale a războiului mondial); « Smithsonian Institution, miscellaneous collections », Washington (științe); Academiiile din Cracovia, Dorpat, Dublin, Kiev, Leningrad, Lipsca, Praga, Sofia, Tartu și Upsala; Universitățile și Școlile de Inalte Studii din Atena, Belgrad, Berna, Bratislava, Bruxelles, Budapesta, Christiania, Granada, La Plata, Munichia, Roma, Sendai și Tokio, unele transmitând colecțiile anuale de teze de doctorat. Din țară am primit donații din partea Academiei Române și a Casei Școalelor și dela aproape toate Ministerele, dela Societatea Regală de Geografie, Institutele de geologie și meteorologie, « Monitorul Oficial », Comisiunea Monumentelor Istorice și Facultatea de Medicină din București. Unul din donatorii cei mai darnici este Rectoratul Universității, care ne trece toate imprimările ce le primește.

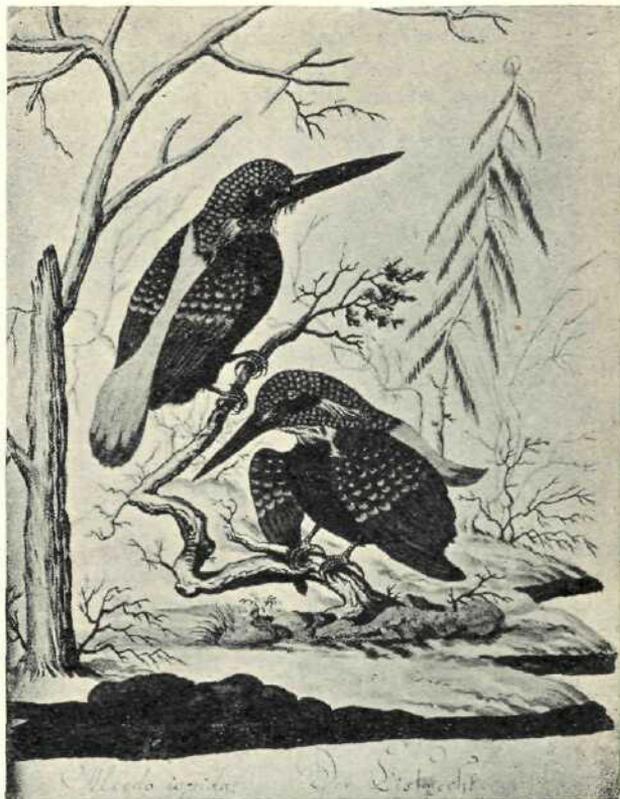
Biblioteca a moștenit colecții frumoase din *succesiunea* regretaților Eusebie Mandicevski, renumitul compozitor și istoriograf al muzicii, Dimitrie Onciul, fostul președinte al Academiei Române, profesorul Gheorghe Tofan, și Dr. Mauriciu Benedikt, profesor la Facultatea de Medicină din Viena (3.500 volume din domeniul specialității sale). Regretatul G. G. Burghel, avocat din Dorohoiu, a imitat exemplul din trecut al mecenaților moldoveni dăruind, pe lângă o sumă în numerar, și câteva sute de cărți. Din cercurile universitare

înregistrăm donații importante din partea domnilor profesori universitari Dimitrie Marmeliuc, Leca Morariu, Alexie Procopovici, Dragoș Protopopescu și A. Ștefănescu-Galați, precum și dela alții.

Dotăția anuală bugetară s'a urcat în această epocă dela 80.000 la 525.000 lei (1925); ea era în mediu în ultimii zece ani de 300.000 lei, a scăzut însă firește din cauza situației grele financiare, care dăinuiește în toată lumea, astfel că numărul cărților și revistelor cumpărate este deocamdată mai redus.

Frecvența era, tot în cursul ultimilor zece ani, în medie anuală de 10.242 cetitori, cărora li s'au comunicat 29.871 volume, dintre care 11.328 împrumutate acasă. Cifra maximală a fost ajunsă în 1931-32 cu 13.260 de cetitori, 37.521 volume comunicate, dintre care 14.780 împrumutate acasă.

Incheind partea statistică, reluăm firul *cronicii* noastre. La începutul anului 1923, în urma demisiei

Spalovsky, Beiträge zur Naturgeschichte der Vögel, 1790—92 (Pescăruși, planșă, 40×35 cm., colorată de mână).

d-lui Dr. N. Cotlarciuc, d-l Constantin Mandicevski, fost director general la secretariatul de serviciu cernăuțean de instrucție, fu numit director al Bibliotecii. Dânsul continuă lucrările îndrumate de predecesorul său și pune temelia noii organizații administrative, redactând în

colaborare cu funcționarii științifici un regulament de funcționare precum și instrucțiile pentru serviciile interne, care se aplică, în mod provizoriu, pe lângă regulamentul de organizare a Bibliotecii universitare din Cluj, până când va fi pusă în practică noua lege a învățământului superior, care va cuprinde și norme noi de organizare. Cea mai importantă din măsurile luate de d-l Mandicevschi este sistemul de control, înființat pentru cărțile care se scot din depozit și sunt însoțite de un buletin, formând un fel de pașaport. Fiecare «pas» al cărții, trecerea lor la categoria cărților rezervate, aservate, împrumutate, date la legat, se evidențiază din aceste buletine, până la întoarcerea lor în depozit; buletinele se așează atunci într'un dosar special, unde pot fi cercetate în caz de nevoie, încă după mulți ani.

Un control amănunțit, repetat de două ori pe zi, la sfârșitul operațiilor, la orele 1 și 19, trece în revistă toate cărțile comunicate în acea zi. Cu privire la situația găsită la aceste ore se încheie procese-verbale separate.

La 1 Octombrie 1930, după ce d-l Mandicevschi, care publicase și o scriere interesantă cu privire la întemeierea Bibliotecii Țării¹⁾, ajunsese limita de vârstă, conducerea Bibliotecii a fost încredințată actualului director, Dr. Eugen I. Păunel, fost bibliotecar la Biblioteca Universității din Viena.

Atmosfera care domnește la un institut de bibliotecă este de sigur determinată și prin numărul colaboratorilor, cari reușesc să îmbrățișeze cariera academică: din foștii funcționari, dela Unire încoace, d-l I. Bacinschi a ajuns profesor titular de limbile și literaturile romanice la Universitatea din Cernăuți, d-l T. Brăilean, profesor de sociologie; întâiul conducător român al Bibliotecii, d-l N. Cotlarciuc a devenit profesor de teologie și mitropolit al Bucovinei, d-l V. Gherasim suplinitor la catedra de istoria filozofiei, iar d-l M. Hacman, profesor titular de drept comercial și maritim.

Biblioteca dispune de următoarele *cataloge*:

Catalogul alfabetic compunându-se din fișe care reprezintă copiile de pe titlurile cărților; ele sunt așezate în 600 fișiere, conținând fiecare aproximativ 420 bucăți; totalul fișelor alfabetice ajunge deci la aproximativ 250.000. La anuarele școalelor, catalogele de anticariat și la publicațiile societăților și băncilor se aplică o catalogare mai redusă, redactându-se fișe alfabetice numai pe localități și institute (firme, bănci, etc.).

O înregistrare și mai sumară (simplă înscriere într'un jurnal de intrare) se face numai la foarte puține categorii, provenite din depozitul legal (placarde, reclame, cataloge de semințe, etc.).

În schimb se întocmesc fișe alfabetice separate

și pentru articolele cuprinse în diferite anuare și buletine științifice (Memoriile Academiei Române, etc.); ele se înregistrează deci ca și când ar fi vorba de cărți apărute în volum separat.

Fișele alfabetice se întocmesc în două exemplare, dintre care unul este destinat *catalogului sistematic*. Pentru unele ramuri științifice aceste fișe-copii nu sunt încă definitiv clasate, așa spre exemplu pentru științe; lucrarea este însă în curs și va fi terminată într'un timp apropiat. Drept bază de sistematizare servește «împărțirea pe materii a catalogului cărților» dela Academia Română, modificată în unele cazuri după trebuințele noastre speciale.

Cum institutul nostru, urmând căile de dezvoltare nouă a Bibliotecilor moderne, trebuie să fie și un *centru de documentație* pentru toate imprimările ce se găsesc accesibile în Bucovina, se intercalează printre fișele catalogului alfabetic și fișe privind cărți din alte colecții bucovinene. O parte a Bibliotecii facultății de teologie (înființată la 1841-2) a fost astfel evidențiată, actualmente se lucrează la copierea fișelor dela Biblioteca facultății de drept, după care va urma înregistrarea bogățiilor dela vechea Societate pentru cultura și literatura română¹⁾.

Catalogul (topografic) de orientare, care, în primul rând, stă la dispoziția cetitorului, este o oglindă fidelă a așezării cărților în dulapurile și rafturile din depozit și din sălile de lectură unde ele sunt plasate după specialități. Această depozitare, moștenită dela înființare, este foarte indicată pentru Bibliotecă mai mici cu caracter muzeal și cu relativ puține creșteri, nu se dovedește însă a fi totdeauna practică în cazul nostru; înlocuirea ei prin «numărul curent», ce ar fi de sigur de dorit, este una din lucrările mari, care ne incumbă pe viitor. Pe de altă parte, se oferă cercetătorilor prin această metodă de așezare a cărților avantajul de a putea vedea într'un singur catalog, relativ puțin voluminos, aproape toate operele de specialitate, ce se găsesc în Bibliotecă, astfel că adunarea materialului este o operație relativ simplă. Totalul cataloagelor topografice întreține numărul de 140.

O serie de cataloge auxiliare, inventare și registre completează aparatul bibliotecăresc.

Afară de volumele relativ puține, formând Biblioteca uzuală, cărțile sunt adăpostite în *depozitul* din parter, care se compune din 7 săli, 2 camere, 1 coridor corespunzând lungimii aripii întregi din curte și două coridoare de trecere.

Lungimea rafturilor e de 5.500 m; prin punerea cărților în două rânduri paralele se mai poate câștiga încă mult spațiu, în unele cazuri.

Aceste depozite, astăzi prea încărcate, sunt foarte solide și sănătos construite, căci încăperi similare

¹⁾ Intemeierea Bibliotecii Țării. Comunicări de C. Mandicevschi, în «Junimea Literară», XX (1931) N-rele 9—12.

¹⁾ Vezi «Boabe de Grâu», II, p. 185—191.

serveșc în acelaș etaj de săli de cursuri, seminare și biurouri; simpla înlocuire a dulapurilor uriașe de o înălțime de aproape 5 m și de o lățime de 4 m cu construcții moderne de fier, aranjate în galerii, ar admite o așezare mai practică a colecțiilor. Aceste amenajări trebuiesc însă deocamdată amânate din pricina economiilor ce se impun actualmente.

Cele trei săli de lectură oferă deocamdată numai 50 de locuri pentru cetitori, de sigur prea puțin față de numărul studenților și de acela al cărților; construcția aproape terminată a Institutului de Zoologie și în consecință mutarea lui din edificiul principal al Universității, va face cu puțință ocuparea mai multor săli și camere noi, astfel că îmbunătățirea situației în această privință este o chestiune de un viitor foarte apropiat.

Schimburi de cărți împrumutate se fac regulat cu bibliotecile din țară, în primul rând cu Biblioteca Academiei Române, a Universităților din Cluj și

Iași, a Fundației Carol I și a Municipiului Chișinău precum și cu bibliotecile diferitelor alte institute savante; din străinătate primim împrumuturi dela Bibliotecile Statului prusian din Berlin, a Universităților Cracovia, Göttingen, Lipsca, Lwów, Munichia, Varșovia, Viena și altele.

Vechea ctitorie a boierilor bucovineni și moldoveni, adăugită cu însuflețire vie din partea tuturilor păturilor intelectuale ale Bucovinei, transformată apoi în Biblioteca Universității austriace din Cernăuți, a devenit comoara de cărți a institutului celui mai înalt de cultură din nordul Moldovei și este astăzi pe cale să se înșire în rândul Bibliotecilor moderne naționale și internaționale, radiind energiile savante asupra tuturilor celor cari doresc să le primească.

EUGEN I. PĂUNEL

Directorul Bibliotecii
Universității din Cernăuți

Mănăstirea Dragomirna, stampă din «Bucovina Ilustrată», gravată de F. X. Knapp (1860)